

نشریات کریمی

۸ نیجی جز

خیوه لیدر و بخارا لیدر

روسچہ دن ترجمہ ایڈلدی

مترجمی

محمد فاتح الکریمی

محرری

ف . ف . بوتسیقوویچ

اورنبورغ

محمد فاتح بن غلمان کریموف مطبعہ سی

۱۹۰۵

اعلان

« مطبعة کریمیه »

اورنبورغده محمد فاتح بن غلمان کریموف باصمه خانه سنده باصمق ایچون قبول ایدیله در: مسلمانچه، روسچه وباشقه تللرده هر تورلی کتابلر، رساله لر، کانغور کنگه لری، خط بلانقه لری کانویرت، آدرس لری، زیارت وتبریک ورقه لری، اشچوط، اعلان، اتیکیت، آفرین وتחסین ورقه لری، هر تورلی مکتب شهادتنامه لری، آند ویمین کاغذ لری وصیت نامه ووکالتنامه لر وباشقه هر نوع اثرلر. عربی، فارسی، روسی، ترکی وفرانسوی تللرنک برسندن ایکنجیسنه ترجمه ایدوب باصارغه هم قبول ایدیله در اثرلرنک نفیس، خطاسز وزاقازلرنی وقتنده اولسکورتوب زاقازچقلرنک خوشنود اولمه لرینه ممکن مرتبه اجتهاد ایدیله در مجلد خانه سنده دخی هر تورلی کتابلر توبلنه در.

هرتورلی خصوصات ایچون توبانده گی آدریس ایله طبعه نک صامبنه مراجعت ببوریله محض استفسار ایچون خط یازوبده جواب آلمق ایستیمان ذاتلرک جواب ایچون مارقه کوندرمه لری رجا اولمه در مسلمانچه روسچه یاغود فرانسزجه باصلهش ویزیت وتبریک کارتوچکه لرینک یوز دانه سی ۱ روبله ۵۰ کاپک مقابلنه نالورنی پلاتیور اوله رق هر طرفه کوندریلور.

نشریات کرسی

۸ نیمی جز

خبوه لیدرو بخارا لیدر

دو سیمه دن ترجمه ایدانی.

مترجمی

محمد فاتح الکریمی .

مهری

ف . ف . بوتسیقوویچ .

Типографія М.-Ф. Г. КАРИМОВА, Оренбургъ.

محمد فاتح بن غلمان حکریموف مطبعہ سی — اورنبورگ .

مكتبة

المطبعة

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 23 Февраля 1905 г.

خيوه ليلار و بخاراليلار

آزيا قطعه سنده «كاسپى» دڭزىنىڭ شرق طرفنده قوملىق كىنىك بىر صحرا واردىر. بو صحرا صودن و هرتورلى نباتاتدن محروم اولوب فقط آنده بونده غننه بعض بىر چىقلىر غه و چول اولنلرىنه راست كلنمىكلىدر. صحرانى قاپلامش اولان قوم هم بعض اورنلرده طوزلىدر. كوكلسىز اولان بو صحرا آرقلى آغا طورغان بىر نىچمه يلغه وار ايسه ده بونلار شونده قوم اچنده غايىب اولوب كىمىن كلرنىن اهمىتلىرى يوقدر. فقط «كورگن» و «اترك» آدى اولان ايكىسى صو آرتقان وقتده طاشوب اولزلىنىك تيره سنده يوش بالچى قالدردىر و بىر قدر اولنلر اوسوگه سبب بولالار. صو بو چوللرده يالسىز قويولردن آلنىغى جهته افراط درجه ده قدرلىدر. شونىڭ اوچوندىر كه بو يرنىڭ خلقى: «صوماغان كىمىك و يرلمش بىر طامچى صو، بىر كان آدمىڭ يوز يىلقى كىناهيىنه كفارتدر» دىلار.

بو صحرانىڭ هواسى پىك قورى اولوب ياڭغورلار غايت سىرهك ياولدر. قىشى قصه بولسه ده كوسىنجه پىك قاطى بولا و جاى كونلرى قوياش قومننى اوت كىك قىزدا، اولنلر كويوب بته وتوزه آلمازاق درجه ده اسسى بولالدر. اوشبو صحرا ده «تركمىن» اسمىده صوغشچان بىوى (كوچمه) بىر خلق اوطوره در. ترگر ايله بىرنىلدىن اولان بو خلق بىر مىليون جان مقدارنده در. تركمىنلر: يومود، تىكه، صولور، كوكلن و سائره كىمى بىر نىچمه قىيله لرگه بولنده در. هر قىيله اوزينه بىر نسل اولوب دخيمه بىر نىچمه طارماقلىر غه آيرلمقه در. بو

قبیله لرنك هر برینك کوچوب یوری طورغان یرلری بولا و قبیله لر
بر برسندن آیروم یاشیلر. بونلرنك همه وعسینه اوزلری طرفندن
صایلانمیش بر باشلری بولا، آنی «خان» دیب آتیلر.

ترکمنلرنك بر قسمی، ایگون ایگرگه موافق یرلرده او طورغانلق
سبیلی، آز بولسه ده آشلق ساچوب و ایگونچیلک ایله مشغول اولوب
یارتلی او طوراق حالنده یشاسه لرده کویسی کوچبه حالنده صحرا ده
یوروب عمر کچر مکه در. بو کوچبه ترکمنلرنك بار کبک مال و ملکلری
کیز چادر (تیرمه) دن، ناچار غنه کیوملردن، بر مقدار دوه، آت،
صغره، کچه، قوی، و صارقدن عبارتدر. آتلرینك بعض جنسلری
(آرغماق) پک بخش اولوب گوده گه کوزللك، فوق العاده یتزلک،
و بورتاقلق ایله مشهوردر.

ترکمنلرنك بعض قبیله لری مستقلا اوز باشینه کچنمکه و بعضیلری ده
اورته آزیاده غی وافی خانقلر قول آستنده بولونمقده در. بونلر
اسکین نبیرلی یغما گرلک (طالاجیلق) ایدوب کرک قوریده، کرک
دگزده یول باصق، مال غصب ایتمک ایله مشغولدرلر. ترکمنلر
اوز آره لرنده بر قدر طاتو طورسه لرده کوب وقت کورشی مملکتلرگه
بتون جیونلری ایله هجوم ایده رک سودا گرلرینی طالب، آیاقلی
ماللرینی آیداب، کشیلرینی اوتروب یا که اسیر آلوب اک آغیر
خدمتلر ایچون قل لغه صاتوب عاجز ایتمشلر و کوب ضرر تیب رمشلردر.
بو یغماچی خلقلر بزنگ روسیه مملکتینک ده شرق طرفلرینی هر وقت
راحتسز اینمکک ایدیلر. شونک ایچون روسیه اوزینک چینگنی آقرونلق
ایله شرق طرفنه طوغری کینکایتیه رک آنده قلعه لر (کریپوستلر)
یا صاب عسکر طومتغه مجبور اولمش. شول روشجه کوب ییللر اوتدی.
لسکن روسیه نك شرق طرفنی راحتسز ایدوچیلر ترکمنلرنك
اوزلرندن بیگره ک ادرته آزیاده «صردریا» و «آمو دریا» بویلرنده

اولان خوقند، بخارا و غیوه اسملرنده کچکنه اوج خانلق اولمشدر، بو خانقلر دایما بزنگ قرغیزلرنی قوتورتالر، ترکمنلرنک بزنگ مملکتکده هجوم ایدوب طالاولرینی خوش کوره لر، ایلنگان اسپرلرینی صاتوب آلوب و طالاولیلرینی یاشروب صاقلاب آنلرنک شول اشلرینه یاردم اینهلر ایدی. بو خلقلرنک هجومندن تهامله قوتقاروب مملکتنی طنج لندرمی اوچون بزنگ روسیه حکومتی بوندن اوتوز بیلر مقم اوزینک سیمبر طرفنده غی چمگنی آرال کولیمه و صدریانک منصبه قدر کینکایدی. بناء علیه روسیه خوقند و بخارا حکومتلریله طوغریدن طوغری یه کورش اولدی. خوقند لیله بوکنا راضی اولمق ایسنه مایلر، بزنگ روسیه ایله صوغشورغه باشلادیلر. روسیه عسکری بونلرنی بر نیچه مرتبه پک نف صورتده یینکدی، خصوصاً گنیرال «چیرنایفی» اوزینک قول آستنده اولان ایکی منک صالوات ایله خوقند لیله بزنگ اوطوز منک قدر یرلی عسکر طرفندن صاقلانمقده اولان «تاشکند» اسمنده گی الوغ شهرلرینی غایت پارلاق صورتده ضبط ایددی. بوندن صگره خوقند لیله یواشلا ندیلر، و باصلدیلر، لکن بونلرنک یرینه بزگه ایکنجی بر مخالف یعنی بخارالیله ظاهر اولدی. بخارالیله بزنگ ایپچیمزنی طوتدیلر و سوزلرینی طکلاماغان تقدیرده صوغش ایله قورقودوب، آلفان شهرلر مزی طاشلاب چغارغه تکلیف ایدیلر. بو تکلیفلری البته قبول اولنمادی، صوغش باشلاندى و بو صوغشلرده دخی بزنگ عسکر مزی بخارالیلرنی بر نیچه مرتبه یینکوب کسب شهرت و «دنیزانک ایچوس» دیب آتالا طورغان «سورقند» شهرینی ضبط ایدیلر.

روسیه نک بوغلبه سی بخارالیلرنیده اطاعتلندردی و بزنگ طرفدن تکلیف ایدلمش شرطلر ایله کیاشورگه مجبور ایددی. بو شرطلرنی بو کونگه قدر بخارا خانلقی تمام طوغرولق ایله یرینه کینر مکده در. لکن

اسكيدن بيرلى راحتسز وطنچسز اولان بو طرفنى تاماميله باصيليرروب اورتە آزياده اوزينك نفوذيني قوتلندرمك اوچون روسيهگه دغينه اوچنچى بر خانلقنى يعنى اوزينك اِك يوده ته طورغان كورشيسى اولان خيوه نى اطاعت كه كيترمك لازم ايدي . كچه بو خيوه خانلغى اوزى كچكنه واهميتسز بولسه ده هر طرفدن قوملق صحرالر ايله احاطه ايدلمش اولديغندن بونى ضبط ايتمك مشكل اولوب اوزلريده شوگارغه آرقه لنهرق پك اسكى وقتلردن بيرلى ياتكزكاروان طالاوجن اوصاللرنى ياشروب صافلابغنه توكل ، بلسكه آنلرغه هر تورلى ياردم ايدوب وعتى ايران و بزنك روسيه مملسكتلرينه اوزلرى مخصوص طالاوجيلر يباروب پك زياده طنچسز ليلر ايدي .

خيوه يغماجيلرى طالاودن قايتقاندە ، اسير آلغان كشيلىرىنى آت قويور و قلرينه باغلاب قوغوب قايتاره لر ، ايارلرينه ده كيسلمش كشى باشى ايله طولى قاپچقار آصلغان بولادر و قايتقاچ ، برانگى بوشاتقان كى ، شهرنك ميداننه بو باشلرنى قاپچقارلردن بوشاتوب چومهله شكللى اويوب قويالر ايدي . باشنى كم كوبره ك كيترسه ، مكافات اولهرق ، خاننك حزينه سندن آكارغه شول نسبتده قيمتلى چاپان هديه ايتله در و عادتده اِك قيمتلى چاپان قرق باش كيترگان آدمگه بيريله در ايدي . بريسى بيوك پتر زماننده و ايكنچيسى آندن اللى سنه لر صوك اولمق اوزره بزنك عسكرلررمز « بو كشى طالاوجيلرنك اوياسينه ايكى مرتبه هركت ايدوب برنجيسنده تمام خيوهگه واروب يتشمشلا ايسه ده خيوه ليلر بونلرغه بوى صنغان توسلى بولوب كورينه رك صوكره خائنانه بر صورتده اوزلرينى اوترمشلردر . ايكنچيسنده قش پك قاطى كيلوب وقار كوب ياووب يوللرنى وحيوان آزيقلىرىنى كومگانلك سببلى يارطى يولدن كير و قايتورغه مجبور اولمشلر . مملسكتلرينه كشى كررلك توكل اسگندن و روسلرنك ايكى مرتبه باروب برنرسه ده اشلى

آلماولارنن دخيده کوتاريلوب خبوه خانلقى بزنك قرغزلرنى بولغا تورغه وترکه نلرنى طاللاوچيلىق غه قوتورتورغه همده منکلرجه روسيه تبعه سنى آغر صورتده اسير ايدوب طوتوغه هميشه دوام ايتدى . هتى خوفند ايله بخارانك روسيه طرفندن ضبط ايديلوويده بونلرنى اصلا انصافغه کيترمى . بناء عليه خبوه اوستنه عسکر يباررگه وعسکر نيده اوچ بولوك ايدوب اوچ طرفندن کوندررگه قرار ويرلدى .

منکلرجه چاقروم اوزونلغنده اولان قوم صحرالرنن ، قوراللى ايله برابر بر چوق عسکر اوتکارمک لازم کلکيکندن بوسفر اولد قچه مشقتلى ومشکل ايدى . اکل الوغ بولوك عسکر مزگه قار وياغهور آستنده بالحق يروب استيب بويونجه باررغه و آندن اوتکاج هيچ صوسز وفوق العاده قوملق اولان « قزل قوم » صحراسينه کررگه طوغرى کلدى . قوم بورانلرنن حاصل اولان ضور قوم کيبلانلرى ايله اورتولمش بو صحرانك ، قوياش اسسيلکى ايله قزهش قوملرى آياقنى اوت کبى ياندرمقه ، آزغنه جبل بولسه ده کوزنى باشنى قوم ايله طوترمقه ، اسسيلکدن آدملرنك ايرنلرى يارلمقه ، آغزلرى کييمکه اولوب صو هيچمه يوق ياکه بولسه ده بوزوق وفنا اولمشدر . چونکه خبوه ليلار قويولرينه مخصوص صاصى وچرى طورغان نرسه لر طوتروب کيتمه شلردر . عسکر وصوغش قوراللىرىنى بولکلاب باروچى دوه لر آروب ، صوسزلقندن و آچلقندن هر کون اونلاب ويوزلب اوله لر ايدى ، شول درجه هن ابلانوب اولسه ده بزنك روسيه عسکرى تيرهن قوم صحراسى بويونجه هميشه آلغا طابا حرکت ايدهرک آخرنده بو جانسز صحرادن چغوب خبوه چيگينه باروب يتدى . آمودرياغه ياقنلاشقه صو قناعدنلرک درجه ده وار ايدى . لکن بونک ، بزنك آريغان عسکريه زنى خبوه ليلار خفالغنه و آلغه طابا يبارماس ايچون هر طرفدن اوزلرينك اوستينه هجوم ايتمه باشلادى لر . شويله ايسه ده روس عسکرى

خپوه ليلرني چينگوب خپوه خانلغينك پايختننه باروب يتدی . و بر نيچه
 صوغشده اوستون چغاندن صوك پايختني ضبط ايتدی . خوقند و بخارا
 كې خپوه ده تغديرگه بوي صنوب اطاعت كه كيلدی . قول آستنده
 اسير بولغان كشياريك آزاد ايتدی . اولكي بوزغونلق و نظام سزلق لريني
 طاشلاب طنج بر كورشيمن اولدی .

بر نيچه سنه لر كچي كدن صوگره روسيه عسكرينه دخپه بر مرتبه
 كاسپي دگزي آرتنده غي استيپ لرگه باروب صوغشچان بر تركمن
 قبيله سني اطاعت كه كرتكه لازم بولدی . بو وقت بونلرنك « كوك تپه »
 اسمنده كي محكم قلعه لريني بزنگ روس عسكري هجوم ايله ضبط ايندیلر .
 روسيه نك قوتني كوردك نسكره تركمنلر ايستهر ايستهمز اوزلرينك
 چاپوچلياق ويول باصوب كشي طالاوجيلاق لرندن واز كچيدير و بعضيلري
 اوزلرينك حسن اختيار لريله روسيه حكومتنه تابع اوله رق او طور اقلق
 ايدوب مشروع و طنج صورتده ياشامغه باشلادیلر . استيپلرنك هاكې
 و تركمنلر ك طنجسز قبيله سي اولان « مرده » لردن باشقه لري كې
 روسيه به تابع اولوب روسيه نك اسمي اورته آزيانك اك اوزاق
 چيت لرينه قدر بيوك اعتبار و عظمت ايله ذكر اولنمغه باشلادی هم
 اورته آزيانك اوزيده كوب بولسه او طوز ييللر اچنده بتونلای
 ايكنجي بر حالگه ايلاندي : ايجر وسيمنه چيت كشي لر كره آلمانان
 و باشقه لره پك آز معلوم اولان همد اوز آره لرنده غي نزاع و صوغشلا
 سببيله هال سزلنمش اولان بو مملكت تماميله طنج لندي ، هر جهتن
 معموريت كعب ايتمگه بوز طوتدی ، دها كوبن ذكل بر چوق كشيلى
 كاروانلر كچمگه قورقچلي اولان يرلرده ياپا يالساكز يولچيلر هيچ خوف
 و خطر سه كز مگه و اوله كي فنا كوچه چادرلري اورنده كوزل و تجار تگاه
 شهرلر كورينمكه ، اولده قاچقونلردن باشقه كشي يوري آلهي طورغان
 صحرا لرده صزغروب تيمور يول آربه لري چاپمغه باشلادی .

صوگغی اړطوز بیملر اچنده صوغشوب آلتغان بیرلر مزی قوشقاج اورته آزباده غی ملکمز اوز آلدینه الوغ بر پادشاهلق قدر (60 منک میل ضرورلغنده) اولدی . بویرنک یارطی سندن کوبره گی صوسز، اولنسر و آغاچسز استیب در . بوند روسیه قول آستند : طوروجی : فالهوق، قرغیز، ترکمن کبی خلقلر حکومت که آز بر مقدار ویرگی تولاب باشامقان و حیوان آصراو ایله مشغول اوله رق معیشتلری اوچون حاجتلی جمیع نرسه لرینی همواندن حاصل اینمکرده درار . یارطیسندن آزارغی اولان جنوب شرقی طرفی غایت یوکسک طاغلر ایله کسپلمشدر . بو طرفنک صولاری اچنده اک الوغلری : آرال کولی، همه آزیانک یوکسک طاغلرندن چیقوب استیب و صحرالری آرقلی کچه رک شول بیرلرینی صولاب برکتلند بروب آرال کولینه آغا طورغان «صردریا» «آمودریا» یلغه لریدر . اسکی زمانلرده «اوقس» اسمیله مشهور اولان آمودریا اورته آزیانک اک مشهور نهر لرفدن اولوب کرک سیاهلرنک و کرک یرلی خلقلرنک دیدیکلرینه کوره کرچه بونک صووی قاراب طوررغه قوی کورینسه ده لذتلی لک جهتمندن بتون دتیاده غی صولرنک هر قایوسندن اوستوندر .

اورته آزباده یاگغورلر سیره ک، هوالر پک قوری اولدیغندن قرلرینی اوزلری صولارغه حاجت بولادر . شونک اوچون بونده اهالی قویولر قازوب صو چغاره لر یا که قانالدر ایله اوزلرینک قرلرینه و باغچه لرینه آغزوب یوروتلر و بو سایه ده معیشتلرینی تأمین ایندکلرندن قانال ایله یر صوغارمق مسئله سی بتون اورته آزباده غایت مهم بر اش صانالمقده در . حتی بو طوغروده برنچه مرتبه قانلی صوغشارده اولمشدر .

روسیه اورته آزیانی طنج لندروب عدالت و حقانیت کرتکندن صوک بو طرفلر تیزلک ایله ترقی اینمگه باشلادی . شهرلری یاوروپا

بلکه اری روشنده بیخشی اورنلرغه کوزل پلانلر ایله یگیدن بنا اولنوب ، آغاچ اوطور تلمش اوراملر وطاش یورتلر ایله توزه دیلمکده ، یورتلری یاننده کوبسئجه باغچه لر وصولر بولونمهده ، ایگوئچیلک وسودا اشلاری کوندن کونگه ترقی ایتمکده در . بوکونکی کونده اورته آزیا بزنگ روسیه فابریقلرینه پک کوب مقدارده مامق یتشیرمکده ههده روسیهگه هرتورلی یمشلر کرتمکده در . شاید اوزاقلاماینچه بونلرنی یاوروپاغدهه یباره باشلاسه کړک .

اوللری راحنسرز وطیجسز اولان اورته آزیا خانقلرندن خوقند خانقلی تمامیله بتوب روسیه نك «فرغانه» اسمنک کی اوبلاستی اولدی . خيوه ایله بخارا خانقلری روسیه نك قوتنی کوروب تسلیم اولدقده صنگره اک خوسفز وطیج کورشیلرمز اولوب قالدیلر . اوللری اورته آزیا خلقلرینه دهشت ویروب طوران خيوه ، بوکونکی کونده غایت کوچوک و اک اهمیتسز بر حکومندر . بو خانلق آمو دریانک صول طرفنده و اک توبان ، یعنی آرال کولینه قویا طورغان باشنده اولوب هر طرفدن استیپلر وقوم صحرا لری ایله احاطه اولنهدر . بناء علیه بومملکننگ چیکلری آیروم آچیق معلوم ده توکلدر . شولای بولسه ده برچاما برلن چیکلرینی اوشبو طریقچه بیان ایتمک ممکندر . شمال طرفنده آرال کولینک بر قدر جنوب طرفی ، شرق جهتنده آمودریا ، غرب طرفنده قومقلر ، طوزلی کوللر و حیوان آصرارغه یارارلق اوتلاقلر ایله احاطه ایدلمش صحرالدر .

خيوه مملکتینک ایگون و نباتاتنی اک بیخشی اوسدروچی و اهالیسینک کچینولرینه اک برنجی یاردم ایدوچی یری آمو دریانک توبان طرفلریدر . آمو دریا آرال کولینه یقین لشیغی وقت برنجچه قوللرغه آیریله ، بعض وقت بونلر کینک یاییلوب طاشه رق بر چوق کوللر وقامشقلر حاصل ایده لر . بونلرنک طاشوب باصولرندن صاقلانور

اوچون خبوه لپلر آمو دريانك صول ياغاسى بوينه كينش سدار
 وسارنك طشينه قاناللى رياساغانلر. سدرده مخصوص آچيق قالدرلمش
 تيشكلردن قاناللىرغه آغوب كرگان صونى هر ياقغه يوروتوب صحرالرينى
 صوغاره لار. اگر بو قاناللىر بولماسه بتون خبوه بر چولدن عبارت
 قالور ايدى. عاضرگى حالنده بومملكت قوم درياسى احاطه ايله ايدلش،
 دورت يوز ميل صورلغنده، بر آطه شكنددر. بو قوماق صحرا
 كيتد كچه كينگايملكه وصوغاره طورغان قاناللىر آره سنده غى اشلنمكده
 اولان يرلرني هم تدریجا باصمقده در. كچه بوند این قوملقلرغه
 يقين يرده گى خاقلر اوزلرينك ساچا طورغان يرلرينك تيره سينه
 قوی ايدوب آغاچ يا كه آغاچ جنسندن اولنلر اوطورتسه لرده
 قویاشنك اسسيلمگى ايله قزمش قوم بونلرني كويدر مكدہ يا كه بيموك
 توبه لر ياصاب كوموب كيتمكدہ در. شول صورتله قومن كيلمكدہ اولان
 ضررغه قارشو چاره طابودن عاجز اوله رق خلقلر بعض وقت بتون
 يورتلرينى وقرلرينى طاشلاب كيتارگه مجبور بولالار. بوند این اورنلر
 يواش يواش قوم ايله كومولوب تماميله جانسز بر چولسگه آيلانده در.
 خبوه نك اقليه يى بخشى وسلامتلككه موافق ايسه ده هواسى پك
 قورى اولوب بونده ياگفورلر يالساكز يازوكوز كونلرنده گنه غايت
 سيره ك يامقده در. جاى كوني هوالر افراط درجه ده اسسى وقش
 كونلرنده بخشى غنه صووق بولا. لکن قش اوزون هم ايتورلك
 قاطى بولميدر. بعض وقت قار اصلاياومى، هم صولر طوگمى، طوگسه ده
 بر نپچه آطنه دن آرتق دوام ايتميدر. بو مملكتنك اسسيلمگى هم
 قوم صحرالردن بولوت كبی هوايه کوتارلمش طوزانى عادتلمكان آدم
 اوچون پك اوگغاييسزددر. هوانك چيكدن طش قورولغى وبتون يل
 بويونچه ديب ايتورلك طوزانلى بولوب طوروى كوز آغرووينه متى
 كوبسناجه صووقلرغه سبب بولادر.

خيوه نك جانوارلري ، عموميت ايله اورته آزباده اولديغي كبي :
 پوري ، تلسكي ، قابان كبي حيوانلردر . بعض بر يرلرنده آيو حتى
 قاپلانلرده بولونادر . بونلردن باشقه خيوه ده عقرب قاره قورت
 و ريشت كبي آزمي كوبي ضررلي بر طاقم و اق حيوانلر بولونمقدور .
 عقربنك چاغووي كرچه كشينى اوترماسه ده غايت آغرتدوره در . حالبوكه
 « قاره قورت » ديب آتالا طورغان بر قاره اورمكوجنك چاغووي
 كشنى گنه دگل ، حتى دوه كبي الوغ حيوانلر نيده اوتره در . « ريشت »
 اسمندگي قورتنك مایه سی صو ايله كشينك معدنه سينه (آش قزانينه)
 كروب آنده آقرون آقرون غنه اوسوب صورايا ، صوكره غايت
 درجه ده آغرتدروب هم قاشند يروب ايت ايله تيري آره سينه كيلوب
 كره در . آني شوندن چغارو پك مشكل اولوب بونك اوچون زور
 ماهرلك هم اوزون وقت ماجتدر .

خيوه خلقى عموميت ايله غايت چاليشقان هم ير اشلاوگه پك
 ماهر اولوب بو جهتدن بونلر ماقطارغه يارارلقدر . بونلرنك اك
 زور اجنه دلري ير صولامق اوچون صرف اولنمقدوره در . چونكه بونلر
 باشقه خيوه ده زراعت ممكن دگلدر . ايگون ساچيله چك يرلرني بونده
 عادتده دورت پوچماقلى بر طاقم شاقماقارغه بوله لر . بو شاقماقارنك
 زورلغى هر ياقغه طابا اوطوزر سازين چاماسنده بولادر و بونلرنك
 هر طرفندن يرني قازوب قانال ياصاب آيلاندوره لر ، صو كرسون
 اوچون هر شاقماقنك تيره سنده گي بو قاناللر عمومي بر زور قانال
 ايله طوتاشد يريله در . دورت ياغينه قانال قازيلمش اولان اورتاده غي
 شاقماق كبي ير اوزينك تيره سنده گي قانال لرغه قاراغانده توبانفره ك
 بولا . كول ، بالچق ، صالام ، قوري اولن ، يافراق كبي ير يا ئار تا
 طورغان نرسه لردن نه طوغرى كيلسه شوني صالوب يرلريني تيرسلگاندن
 صوك دورت ياغندن احاطه اينگان قانال لردن يرگه صو بپاره لر . صو

طوفراققە سنكوب لايىقىلە صولانغاج آنى سوروب ساچالار صىگرە طوماليلەر،
 آندىن صوك دىخىمە شول قانالاردىن صو بىبارە لىر. حاصل كلام: ھورانك
 قورولغىنە وساچلىكان نىرسە نىك جىنسىنە كورە، ھاجت بولغان صايون
 خىۋەلىيلەر اوزلارنىك يىرلارنى شول قانالاردىن صولى طورە لىر. مۇئالا:
 بىغداينى جايىندە آلتى مرتبە، دوگىنى بىكرىمى - اوتوز مرتبە صولارغە
 ھاجت بولادىر.

صنعى صورتە غايىت بىخشى صولاندىغى جەئملە خىۋەنىك طوفراققى
 پىك چوق مەھسولات وىرەمكەدەر. مۇئالا: ساچىلە چىك طوفراققى بىگرەك
 زىيادە ھىمىت ايلە ياشكار تىلمەقە اولان دوگى و بىغداى بىخشى اوگىغان
 سىنەلدە ساچلىكان مقدارنىك آلتىمىش مۇئالىنى، اورلوقى صىلى اورنىنە
 وصالامى ھىوانلارغە بىچان يىرىنە استعمال اىرىلەن «جوغار» اسمى بىر
 آشلىق، ساچلىكاننىك اوچ يوز وحتى بىش يوز مۇئالىنى حاصل ايتەدەر.
 طارى، آرپە، ياصىق كىبى آشلىقلارنى خىۋە لىيلەر آز ساچالار. باغچە
 بىمىلرندىن قاون، قاربوز، قىباق وبار سىندىنە كوبرەك صوغان وكىشىر
 اوسىرە لىر. فابرىق و زواد اشىنە كىتە طورغان نىباتلاردىن خىۋە دە اك
 بىرنىچى درجە مامق آندىن صوك جىتىن، ماينى چىغارىلە طورغان صوصام،
 تماكو، كوك بوبىا و ياصاللا طورغان «مارىنا»، يافراقى ايلە يىفك قورتى
 آصراللا طورغان طوت آغاچلىرى يىشىد بىرەمكەدەر.

خىۋە لىيلەرنىك صىبانچىلىق قوراللىرى پىك پىراستوى اولوب تىمەر
 كورەك، قازغىچ، كىچرە كىكەنە صىبان و طىرماندىن عبارتدەر. بىرنى عادتە
 آت ياشە او كوز جىگوب سورە لىر، اورلوقىنى آلور اوچون آشلىقنى
 آت ايلە باصىدەر لىر. آغاچ جىنسىندىن اولان نىباتلاردىن خىۋە دە، آشلىق
 ھىقندە اولدىغى كىبى، ھىض اجنھاد، تىرىپەلاو و بىخشى ايدوب صولار
 آرقە سىندە غىنە اوسىرەمكەدەر. عادتە ھىر بىر خىۋە لىينىك اوى ياندىنە،
 تىرەسى بىچوك بالچىنى استىنە ايلە آيلا نىرەمىش، كىچرەك بىر باغچە سى

بولادر. صولامق اوچون باغچه نك اورتە سيمينه بر كول ياصيلر، شول كولدن باغچه نك هر طرفنه واق غنه قانالدر ايله صويوروتتار، كولنك صووي يقين يرده گي بر آريقن كيتريله در. بوباغچه لرده اك باشليجه : بر نيچه تورلي زردالي، شفئالي، اوروك، الماء، انجير آغاچلري همه آيوا، نار، يوزم يتشديرلمكده در. بونلرك هر بر يسي اوستلري هيچ بر نرسه ايله يابلما ديغي حالده خيوه نك قيشينه توزوب صوو قدن ضررلنميلر. فقط يوزم، انجير و نار آغاچلريني آزغنه اورتگره حاجت بولادر. خيوه ده يتشكان يمشلر غايت لنتلي اولمقنادر. خيوه ليلر چچكني ده پك سوه لر، و بونك تربيه سينه پك ضرر اجتهاد صرف ايتنه لر. بونلر كو بسنجه قولاق آرتلرينه چچك قستروب يوريلر .

خيوه نك مجموع اهاليسى دورت يوز منك جان قدر حساب اولنوب تورلي تورلي جنس ندر. بونلرك دورته اوج الوشى يورت ير ايله اوطوراق حالنده وقالغان بر الوشى كوچه حالنده ياشامقده در. يورت ايله ياشايان قبيله لرك باشليجه اري : « اوزبك » « تاجيك » و « عجم » لدر. اوزبكلر ترك ايله بر نسا دن اولوب اورتە آزياني اوزلري ضبط ايتي يكلري جهتله حاضرنده ده ملت حاكمه درلر . اوزبكلر ايگونچي لك ايله معيشت ايدنه لر يرلي عسكەر هم بونلردن آلونه در . اوزبكلر طرفندن ضبط ايدلمش اولان تاجيكلر بويرنك اك توب خلقى اولوب خيوه نك بتون سودا و آلبش و يرش بونلر قولنده ديب ايتورلسكدر . عچملر محض صبانجيلىق ايله مشغول اولوب بويرنك اك طريش خلقلر يدر . بونلر وقتيله خيوه ليلر قولينه صوغش اسيرلري اولوب توشه رك اوزون بر مدت قل لقمه قالديلر ، يالسا كز بوضوك زمانلرده بويرلرني روسيه نك ضبط ايدووي آرقه سنده غنه اسيرلسكن قوتولوب اختيارلى اولديلر .

قاره قالمق ، قيرغز ، تركمن كيمي خيوه نك كوچه خلقلري مملكتنك

چيت ياغالرند، طوره لير . قاره قالباقلر آرال كولى تيره سننه ياشاب
 حيوان آصرامى ، بالقجىلق و بر آزده ايكو نچيلىك ايله شغل لنه لير . لسكن
 بونلر نك ايكو نچيلىك ايدولرى ضعيف اولوب آزغنه بر كيساك يرنى
 سورمك ايله كفايه لنه لير ، بونى تيرسله ميلر ، صولاميلر . بونلر طنج
 و صاحبور بر قبيله در . قيرغزلر روسيه ايله خيوه آره سننه ضى استيب
 لرده كوچوب يوريلر و هيچ بر ايكمك آشامايچمه محض حيوانلر بىنك ايتى
 و سوتى ايله رزقلنه لير . آزغنه بولسه ده ير سوروب ساچكان قيرغز
 پك سبر كدر . تركمنلر خيوه نك مغرب طرفنده كوچبه لك ايدوب
 يوريلر . بونلر نك آزر قسمى گنه خيوه خانلغنى اوزلرينه باش طانيدر ،
 اول ده بولسه اوزينه فائده سى تيمه جك اورنده غنه .

خيوه خلقى بارسیده اسلام مذهبته اولوب هر بر اوللرند غنى مسجدده
 امام اولان آدم محله خدمتلرينى ادا ايتدكن باشقه بالالر او قوتور فده
 مجبور در . مکتبلرينه اير بالالر منتظم صورتده دوام ايتنه لير . مسجد
 و مکتبلرى وقف لير هم خصوصى اعانه لير ايله اداره و تربيه اولنمقده در .
 عموميت ايله باقلدقده خيوه اهالىسى پك فقير در . اولرى بالچقرن
 ياصالوش اولوب ، اورته سننه آش پشور اوچون اوستينه قازان
 قويلغان اوچاق بولا ، اوچاقنك توتونى اولرينك توبه سينه تيشلکان
 بز تيشلكن چغادر . اوچانده گى بار كيك جهازلرى طوغرىدن طوغرى
 بالچق ايدنه نكه دوشه لمش كيزدن ياكه باى لرنده پالاسدن همه
 كيوملرينى طوترمغه مخصوص صاندىقن عبارت در .

خيوه ليلر نك آشلىرى بغدادى ايكمكى ، بورچاق شورباس ، قوى
 ايتى كى يالساكز بر نيچه تورلى نرسه دنگنه عبارت در . شرق خلقلرى
 قاشنده پك مقبول اولان قوى ايتى و دوگى كى طعاملر بونده پك
 قدرلى اولوب آز آدم لر گنه نصيب در .

خيوه ده كى اوللر نك اوراملرى پچراق ، طوزانلى ، كاكرى بوكرى

همده اولرى بالحق ايله صلانهش و تيمره ياغندن چوقرر و باغچه ايله احاطه اولموش كچكنه بنالردن عبارتدر. اولرينى يلمهق اوچون پيچ ياغو يوقدر، بلسكه اونك اچنده استينه غه طوغرى كرتوب يا صاغان مخصوص اوجاقلر غه ياغوب ياكه تيمر مانغاللر غه اوتلى كور قويوب يلمه لر. خيوه ده كرك ايرلرنك و كرك خاتونلرنك كيوملرى بر پچمه ديب ايتورلكدر: اوستلرينه كولمك، چالبار، كامزول و كينك چابولى جيلان، آياقلرينه طوپاس باشماقلر، ايرلرى جاين قشن باشلرينه يوننى طشقه ياقغه قاراتوب تيريدن تكلن توبهسى اوچلى بورك و خاتونلرى آچيق توسلرده كى روس ماتيرياسندن صارغى كيه لر. عوميهيت اعتباريله خيوه ليلر آچيق توسه كى كيومنى پك سوه لر. خان طرفندن اوت كى قزل توسه بر چاپان بولاك آلمق خيوه ليلر قاشنده اك الوغ بخنبارلقدر. بوند اين بر بولاك كسه نائل اولان آدمه لر آنى مجلسلرده گنه كيوب پك قوشى لنوب يوريلر. كرك اوزبك و كرك صارت خاتونلرى اورام غه چقغانده باشلرندن آياقلرينه قدر قابلانوب و بيت لرينه ده قلدن يا صاغان ايلاك كى چلتر قويوب اورتنوب چغالر .

عوميهيت ايله شرق خلقى كى خيوه ليلرده بخاراليلرده موچمه نى پك ياراتالر. لسن بونلرنك موچمه لرى تركلرتكى كى اعلا اولمويوب آنلر غه قاراغانده كوب فنادر. خيوه موچمه لرى كو بو سنجه ير آستينه طوغرى فازيلوب يا صالمش اولوب بر نچمه باصافى توبان توشارگه حاجت بولادر. خيوه مملسكتى اوزنده حاصل بولا طورغان بر تورلى تماكو ايله مشهوردر. كرك شهر و اول اهايمسى و كرك كوچمه خلقلرى اولسون خيوه ليلرنك بار سيمده تماكو طارتوغه پك ويرلمشدر. خيوه تماكوس قاطى و آچى توتونلى اولمىغندن پوتكرته در. عاذتده بونى ترويقه غه صالحوب طارتالر. بخاراده ايسه تماكو، شرعا حرام اولان مسكرات جمله سنبن صانالى يعنى اوچون تماكو طارتو ممنوعدر. شونك

اوچون بخاراده تماكونى ياشروپكنه طارتالر. آنك اورنينه بونده بورون تماكىسى استعمال ايتهلر. بونى بورونغه طارتوب ايسنيلر همده برتورلى واق تماكونى تل آستينه سالوب بر آز طوته رفق صگره توكوروب شونك ايله كيغلنه لر. [بونسى بخاراي شريفدن كيلوب بزنك روسيه مسلمانلرى آره سنده ده طارالمشدر.]

خيوه ليلرنك و بخاراليلرنك وعموميت ايله اورته آزيا خاقلارينك اك سوديكلىرى شى چايخانلرگه جيولوب اوطورودر. بونده چاي اچلر، تورلى خبرلر سويلشه لر، اوينيلر، بئجه (قز كيومى كيونگان اوغلان) بيبگاننى سير ايتهلر. بخاراليلر چاينى كچكنه يانچق ايله قوشاقلرينه قهتروب هر وقت اوز يانلارنده بوروتهلر، چاي خانه گه بارغاج اوزلرى شوندىن برر چمديم سالوب بيره لرد، چاي خانه چى آنى پشروب كيتره. بخاراليلر چاينى پك صييق هم شكرسز اچلر. چاينى اچكچدن يافراقلرينى آشيلر. بوندىن باشقه دخی بخاراليلر تماكوتوسلى بر تورلى قاره طاقته چاي اچلر. لسكن بوكارغه سوت، ماي قاتشروب همده ايكهك واغى طوراب اچدكلوندىن بونى چاي ديمكدن ايسه شورپا ديمك درستريك اولور.

خيوه دهكى تورلى قيميله لر آره سنده اك باش ملت «اوزيك» لر اولوب خانلر هم الوغ مأمورلر اوشبونلردن صايلانمقده در. اوزيك لر امنيتلى وناهوسالى بر خلق ايسه ده معارف ومدنيتدن محرومدرلر. خيوه ده گزمش ياوروپا ساهايلرينك روايتلرينه كوره بونلر غريصاق ومرحمتسرك ايله متصفدر. صوغشلرده قوللرينه اسپرتوشكان آدملرنى عناب ايتمك بو صوك زمانلرغه قدير بونلر قاشنده پك عادى براش صانالمقده ايدى. اوزيكلر گرچه اوللرى صوغشوب اورته آزيانى آلسهلرده بهادرلقلرى كينه آزيا خاقلارينك باشقه لردن آرتق دكلدر. بونلر اك باشده همده اوزلرينه اوڭغاي كيملكنده

بهادرلق كورساتسه لرده الوغراق قوت ايله قارشى طور ولسه درمال قاچو طرفنى قارىلر. اوز بلكر اوز آرهلرنده كينه بر نيچه روغلاغه بولنمش اولوب بو كونكه قدر شونى صاقلاب كېلمكده همده وقتيله آتا و بابالرى الوغ و قدرلى روغلاردن اولانلر اوز تېكداشلرى ايله گنه اولنمكده درلر .

خيوه ده كوب مقدارده يوزم (وينوغراد) يمشه در. لسكن بونك شراب يا صالديغى جهته يوزمنى يالساكز چى كوينچه گنه استعمال ايتلر. ير تيرسلاونك اهميتنى خيوه ليلرنك پك بخشى بيلولرى شونن معلومدر كه: پايخت اوراهلرنده غى تيرسلر بالذات خاننك ملكى صانالوب آنك اوزينه مخصوص يرلرينه طاشيله در. حيوان آصرا و جيلق خيوه ده پك توبان و آز درجه ده در. بونك سببى ايسه: پچانلكلر و بولونقلقك آز لغيدر. حيوانلرنى تا طوغان كونلارندن باشلاب آرقانلاب غنه طوتارغه حاجت بولادر. بونده آصرا لا طورغان حيوانلرنك باشليچه لرى: قوى، موگوزلى حيوان و آت در. موگوزلى حيوانلرى واق هم كوچسز اولوب بونلرنى يالساكز يورت اوچون گنه آصريلر. قويلرى قرغيز قوينى چغسندندر. آتلرى هم كوچسز، يابق ويهسز اولوب قر خدمتلرى همده چيكو اوچون استعمال ايديله در. آتلانوب بورور اوچون بايلرى «آرغماق» ديب آتالا طورغان كوزل هم قوتلى تركمن آتلرى آصريلر. يورت حيوانلرى جهله سندن خيوه ده بر اوركاچلى دوه هم ايشاك واردر. دوه نى يوك طاشيرغه استعمال ايدلر. ايشاكلرى كچكنه بولسه ده كوچليدر. بونلرنى اك باشليچه آتلانوب بورور اوچون آصريلر. خيوه فك او طوراق خلقلرينه قاراشانده كوچبه خلقلرنده يورت حيوانلرى كوبرهك هم بخشيراقدر. اوز بلكرده يورت خدمتلرينك بارسينده هم قر اشلرينكده بايطاق مقدارينى يالساكز خاتونلر اشيلر. اگوده پك آبدراماسه لر

ایرلری هیچ بر نرسه اشلاما ییچه اوتکاررگه طریشه لر. اولرنده سیره ک بولنوب کوبسینچه دوست ایشلرینه قوناغه یوریلر، بازار لرغه بارالر. هالبوکه خاتونلری هیچ طوقتاوسز اشده اولوب یورت خدمت لرینی قاریلر، اولرینی یلتورغه یا غارلق حاضر لیلر، ژر لیلر، طوغیلر، تیری ایلیلر، آنی بوییلر و بتون جماعتلرینک اوست باشلرینه تکوب کیده لر. قر اشلرنده هم اوزبک خاتونلرینک موینه بایطاق غنه اش توشه در: ایرلرینه هم آغا و انیلرینه صبان سوروشه لر، باغ و باغچه لده توتال لر قازیلر، اوراق اورالر، قردن یورته آشلق طاشیلر. بونک اوستینه ده یب ژرلاو، کیندر صوغو، یفک قورتی آصراب صاتو کبی خدمت لر ایله یورت حاجت لرینه آقچه طابوچیده بونلر در.

اوزبکلر هر شیدن اول خاتوننی خدمت ایتدیرر اوچون آلدقلری جهته آغر خدمت لرگه توزماسلک یاش قزلر ایله اولنمیلر. هادته بونده قزلرنی اون آلتی ایله یکر می یاش آره سنده کپاوگه بیره لر. اگر دوست و طانش اولان ایکی عائله نك برنده اوغل برنده قز طوغسه طوغان وقتلرند انوق دیرلک آتا آنالری بونلرنی بربر سینه بیلگی لب قویالر. گرچه یکت، اوزینه اولدن بیلگی لب قویلغان قزنی آلماسقه هم اختیاری بولسه ده عادتجه یاشلری یتکاج بونلر بربر سیله اولنلر. اولنکانه یکت قزغه مهر بیره. اگر مهر بیررلک بایاغی بولماسه قزنک یاقتلرینه خدمت ایدوب اوزینه خاتون آلد. اولنکان اوغللر اوزون مدت لر آتا آنالری ایله برگه یاشیلر. بردن آرتق خاتونی اولان اوزبکلر آنلرنک آره سنده طاش و نزاع چیماسون اوچون هر قایوسنی آیروم طوته لر. بالالرینی تعلیم و تربیه ایدوب آدم ایتمک اوچون بونلر هیچ قایغورمیلر. بالالراوزلری تلاکانه بوش باش یوروب اوسه بیره لر. فقط اوسوب

غوب اشکه یاراراق بولغاچقنه آتالاری بونلرنی هر تورلی خن منلرگه قوشالار.

فابریقه جیلق هنرلری غبوه ده غایت توبان درجه ده اولوب اوز خلقی نك اِك برنجی حاجتلورینه ده پتارلك توکلدر. اوزلری بوندن هم یفك قاتشدروب قولده غنه بعض بر طوپاس ماتیر یالر اشلیلار، یرلی خلقنك هر تورلی کیوم سالوم شونلردن ماضرلنه در. قورال، صاوت صبا، پوستاو، هر تورلی معدن نرسه لری، شکر، مامق ماتیر یالری، تورلی تورلی واف طاوارلر وباشقه یورت حاجتلاری غبوه گه روسیه دن کیتربله در. حتی صحرالده کوچمه لك ایروب یور و گانلاری آره سنده بعض وقتلرده یرمینکه کبی شیلر یاصالا و کرک نرسه لرینی آلوب فالقی اوچون یراق یرلردن جیولالار. غبوه نك طشقی سوداسی اوزینك کورشیمی اولان بخارا، عجمستان (پیرسیه) هم روسیه ایله در. مامق، یفك، چاپان، یش و تیری کبی طاوارلر ایله یوکلانمش بر نیچه شر بوز دوه دن عبارت غبوه کاروانی اورنبورغه یا که آستراخانغه کله رك بوئارغه قارشو بزنگ روسیه طاوارلرینی آلوب کیتدکده در. بو سودانك مقداری سنهوی بر نیچه میلیون صوم لرغه ایریشه در.

کرچه غبوه ماسکتی بار دغود یورورلك اولان «آمودریا» بوینده بولنه رفی صوبولی اوچون پك موافق ایسه ده غبوه لیلر نك بوندن فائده لنولاری پك آزد در. غبوه ده کرک طاوار یوروتولر و کرک باشقه یورولر هر قابوسی حیوانلرغه یوکلانوب، آربه لرغه تیاب، آتلرغه آتلانوب قوری یوللر ایله اجرا ایلمکده در. لکن آنده بزده گی کبک مخصوص یاصالوش یوللر یوقدر. بلکه تورلی یاقغه طابا کیتمش و کش یورو سبیلی طابنالهش بر طاقم اول یوللری غنه وارد در.

خیمه ده بر نیچه شهر اسماری ذکر ایدلمکده ایسه ده بونلر غایت کچکنه دفنا اولوب عمومی آولمردن آیرمه لری پک آزدر. شهرارینک تیره سندن کینش بر بالچق استینه آیلاندرلش و آیروم آیروم اولر صالحمش همه بنالری پچه سز اولوب هر بری دخی استینه لر ایله آیریلهرق شونلرنک بو بو نیچه آیروم آیروم بولمه لر یا صالحمشدر. احاطه اچلرنده عادتده یوزم چبقلری وتوپلر او طور داهمش باغلر و آنارنی صولامق اوچون حوضلر بولونهدر. بنالر اوچون صالام ایله فاتشدرلش بالچق استعمال ایده لر، یالسکز باغانالری غنه آغاچدن بولادر. خان سرایلری وبایلر یورتی باشقه بنالرغه قاراغاندا ضوررف هم بخشیراق اشلانو ایلاگنه آیریلهدر.

خیمه شهرارینک اش مشهوراری: «اورگنج» و «خیمه» بللر لریدر. اورگنج خیمه خانلغی نك اش الوغ سودا شهری اولوب بونده بای سوداگرلر یاشامق، و اوچ یوزدن آرتق کیمت لر واردر. خیمه شهری ایسه خانلغک پایتختی اولوب بونده خان سراپی، الوغ مد رسه لر، بر چوق مسجدلر، ضور بازار واردر. شهر هر طرفدن باغلر باغچه لر هم کینک بالچق استینه لر ایله چویرلشمدر.

خیمه نك جنوب طرفنده وشولوق آمودریا آغیش نك اورتهلرینه طوغری ایکنجی برخانلق واردرکه: «بخارا خانلغی» دیه آتالمقدهدر. بو خانلق کینه بر توز یرده اولوب بر نیچه کچرهک یلغه لری واردر. کرچه تیره لای قوم ایله احاطه اولنمش ایسه ده قاناللر واسطه سیله پک بخش صولاندیغی اوچون طوپراغی پک برکتلیدر. بخارانک حیوانات و نباتاتی خیمه نکی ایله بر دیب ایتورلسکدر. بخارالیلرنک کرک اوزاری و کرک طورهشاری خیمه لیلرگه پک مشابه اولوب بونلرده خیمه لیلر کبی اسلام دیننده درلر.

بخارا وقتیله کوچلی ومعدور بر پادشاهلوق اولوب سوداسی،

الوغ مدرسہ لری، کوزل بنالری، عالم علماسی ایله مشهور اییدی ایسه ده سوکزه آقرون آقرون تنزلگه یوزطوتدی، برنیچه خلقلرنک هجمینه دوچار اولدی، اوز بکلر طرفندن ضبط اولندی. بو کونکی کونده ایسه بخارا اورته آزیمده غایت کوچوک واهمینسز برخانلقن عبارتدر. حاضرگی مالدہ بخاراده بر چوق اوز بکلر یاشامقه ایسه ده اهاالسنک اک کوبسی «صارت» دیه یوروتلمکده اولان تاج بکلر در. صارتلر بو کونکی کونده هم یغشی غنه سودا ایته لر.

کریک بای اولسون، کریک فقیر اولسون بخار الیلر جاین قیشن بتون بیبل بویونجه یون ماتیر یاسندن تگلمش کیوم کیه لر. ایرلرینک کیومی آچیف تروسه اوزون وکینک چایان، خاتونلرینک قویوتوسده طار بر جیلان بولادر. بخار الیلر عادتده قوشاقلرینه تلم تلم ایروب یارغالاغان بر قایش کیساکی آصالارده شوکارهه پچاق میسواک، چای قاپچغی، آقچه یانچغی کیی نرسه لرینی باغلیلر. بخارا خاتونلریده اورا ملرغه چغانده، خیمه خاتونلری کیی، باشلرینه جیلان یا که چایان بورکانوب یوزلرینه چلترلی پرده قویوب چغالر. بخار الیلرنکده اولری اک باشلیجه بالچقن یاصالوب تیره لای یوکسک دیوار ایله احاطه ایدلکان بولادر. ترزه لری استینه غه تیشلکان عادی بر تیشکن هبارت اولوب بابار اوچون قاپچاچلری بولا. پبالا برینه مایلانمش کاغذ یا که قارندق قورالر. اولرنده اوستال، اورندق کیی مبللری هبجه بولنمیدر. ایده نلری کیر پچدن یا که طاشدن اولوب استینه بویلارینه غنه پالاسلر توشیلر. اوزینک بایلیغینه کوره، کیلکان مسافرگه بولاک ایروب چایان کیرمهک یا که واق تویاک آشاد اچو نرسه لری ویرمهک عادتی بخار الیلر آره سنده بو کونکی کونگه قدر پک معتبردر. بیرلکان بولاکنی قبول ایتماینچه یارامی، یوقسه یورت خوجه سینک خاطرلی قالددر. لکن آلتغان بولا کسکه قارشواوزگده بیررگه تیوش ایدیکنی خاطرندن چغار ماسقه کریک بولادر.

بخارا خلقينك ايك باشايجه مشغوليتى ايگونچيلىك ، باغچىلىق و باغچه
 جيلقن عبارت اولان زراعتدر . اعلا صورتده تيرسلانوب بر چوق
 قانالار ايله صولانوش اولان بخارا طوپراغى ايگون ، بشللك و يمش
 كى نرسه لرني پك بخشى اوكترده در . بخاراده اوللرى آز بره مقداره
 پاخته (ماهى) يتشد بيريله در ايدى . بو صوگنى اوتوز بيللر اچنده
 ماهى بخارادن روسيه گه پك كوب مقداره آلتديغندن پك چوق
 مقداره يتشد يرلمكه و بخارانك يات مملكتلرگه چقاره طورغان
 طاوارلرينك باشليجه سندن سانالمقده در . ماهقن صوگنه بخارادن يات
 مملكتلرگه چقاريلان نرسه لر: يمش ، بيغصاب ، قانا اوص ، چاپان
 كى شيلدر ، بخارا يوللرنده طاوارلرنى دوگه يوكلاتوب كاروان ايله
 يوروتهلر . كاروانلر طوقتاب استراحت ايتمك اوچون بخارا شهرلرنده
 وعمومينله اورته آز ياده مخصوص ياصالهش كاروان سرايلر بولادر .
 كاروان سرايلرنك اچنده كشيملر اوچون بولمه لر وحيوانلر اوچون
 آزارلر همه صووق و قتلرده يلنه جف يرلرى ، چاي و آش اوچون
 قوخنه لرنده قايتار صولرى همه صوسز چوللرده ياغهور صولريني
 طوتروب قوبار اوچون طاشدن ياصالهش غايت زور حوضلرى
 بولونه در . حقيقه استراحت محلى و غايت فائده لى اولان بو كاروان
 سرايلر حاكار طرفندن يا كه خيرات اهللرى طرفندن بنا ايدلمشدر .
 بخارا خانلغى نك پايختى ، مسلمانلر قاشنده شريفى برير سانالمقن
 اولان « بخارا » شهريدر . بو شهر كرچه اوزينك اولسكى ايهيتنى
 قائب ايتمهش ايسه ده مسلمانلر اوچون بونده كينه بر چوق زيارت
 و تماشا ايديله جك يرلر واردر . بخارا بلده سينك ايك اعلا بنا لرى
 مدرسه لر و هر تورلى مناره و قبه لر ايله ياصالهش مسجد لريدر .
 بونلرنك بر چوغيسى بنا لرنده گى نقش وزينتلرى ، كهر و قبه لرى ،
 مختلف توسه گى طاشلردن ياصاله رق نلله نچمه تورلى تومده نوروضيا

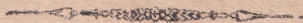
ويروپ طورولرى ، ديوارلرينه يازلش يازولرى ايله اسكيسن
 بيريلى مشهوردر . لىكن بو كوئىكى كونه بونلرنىك بارسيمده اولسكى
 معورينى نىك يادكار وكولسكه لرى حكمنده گنه در .
 حافركى بخارا شهرينه خارجدن باقلوقده باغچهلره غرق اولنمش
 كى كورينسه ده اجنده نباتات پىك آزدر . بخارانىك بازارنده آزبا
 مانلرينىك هر بىرندن كشى بولونمقده در . بخارانىك كيمتارى كيمتدن
 بىگىره ك واق طاوارجىلارنىك اشقابلرينه بىكزمكه اولوب طاوارلرى
 آچىق هواغه طارادىلوب قويلمشدر . اوراملرى كاكرى بوغرى ،
 قاراگوغو هم شول درجه ده طاردركه آتقنه آتلانوب بر روتدن ايكى
 كشىن آرتق باررغه مشكلدر .

صوك .

مننيت حاضرهنىك روحى ، محافظهء مليتىك اساسى اولان « مكنب »
 « لسان » « ادبيات » و « مطبوعات » دن تماميله مهوروم اولدىغى جهنله
 بخاراى شريف شوخالنده دوام ايدرسه اسمى بىالسكز تاريخ صحيفه لرنده
 قاله رقى روحينه بريس شريف او قوننه چقدر .

شهر حىم

اورنبورغده محمد فاتح كريموفده صائلمةتدهدر:

[اوز اثرلرندن]

۷۰	تین	یاوروپا سیاحتنامه سی
۱۰	»	شاگرد ایله استودینت (ایکنجی طبع)
۱۰	»	مختصر جغرافیا (ایکنجی طبع)
۱۰	»	قائن آنا
۱۰	»	خاتونلر وظایفی
۵	»	صالح باباینگ اوبله نوی
۱۰	»	عرب طویبی (روسجه دن ترجمه)
۸	»	ترک خانملری (فرانسزجه دن ترجمه)
۸	»	معلملره رهنما (برنجی جزء)
۱۲	»	» » (ایکنجی جزء)
۵	»	جهانگیر محمود برنجی جزء
۵	»	تربیه لی موژیق
۴۰	»	قریمه سیاحت (یاگی باصلدی)
۳۰	»	مرحوم غلمان آخوندک ترجمهء عالی
		نشریات کریمی . (روسجه دن ترجمه . احوال امه دائر)
۱۲	کاپک	آیروجه هر جزئی
۲۰	»	برسنده نشر اولنه جق ۱۲ جزئی ۱ روبله

تیزدن باصیله جق :

حضرنک چابوی . اوج آیلق سیاحت .

نشر ایندیکی اثر لردن ساتلمقده در:

اسماء . (کوزل ، ملی بر حکایه)	۲۰	تین
تقی عجب (اصول جدید و قدیمه حقه ادبی بر اثر)	۱۲	،
بیلکچ قز (خیالی حکایه)	۱۲	،
اور نیورغ اچنه سیاحت	۷	،
طوتام یا که یاش عمرم	۱۵	،
بختلی قز	۱۴	،
طولچو قچیلر کتابی	۱۲	،
بختسز قز	۱۵	،
او قوگز تقی عجب دن دخی عجب	۱۲	،
آفیسیمانت	۱۵	،
خیر دعاء	۱۵	،
سافورا صحرالری	،

نشریات کریمی دن باصلدی :

یاپونلر . قوره لیلر . قطایلیلر . فرانسوزلر . نسه لر . انگیز لر .
ایتالیانلر . خیره لیلر و بخارالیلر .
هر جزئی ۱۲ کاپک دن .

بو کتابلر قرانده علی اصغر افندی کمال الدینوفده ، ابراهیم افندی ادریسفده قران هم اوفاده ،
بتریاو لوسقده نیاز محمد افندی سلیمانوفده . و باشقه یزدرده کی کتابیلرده ساتلمقده در .

نشریات کریمی نک ۹ نجی جزئی « افغانلیلر » در .